

موانع حقوقی در رابطه با

توافق جامع مشترک

امیرفیض- حقوقدان

در تحریرات سابق (تحریر کودتای آرام و دود کودتا در فضای سیاسی ایران)^۱ مراتبی اعلام شد که پی آمدهای آن رامیتوان در توافق جامع ۵+۱ با جمهوری ایران جستجو کرد؛ که نیاز به تحریر جداگانه ای است.

تحریر حاضر به ابعاد حقوقی توافق جامع وارد نمیشود، زیرا دومانع اجرایی اجازه این ورود را نمیدهد یکی از آن موانع، پایگاه های رسمیت یافتن توافق جامع است که میتوان از آنها تصمیم کنگره آمریکا و از نظر رسمی مجلس نمایندگان ایران نام برد، و دومی که بنظر بسیار با اهمیت است سلب حق وتو از کشورهای عضو شورا در موقع ارجاع شکایت از ایران توسط یکی از کشورهای ۵+۱ به شورای امنیت میباشد.

فکر میکنم قدری توضیح لازم باشد

در موافقت نامه جامع، در مورد استنکاف و یا رفتار نامتناسب ایران از مفاد توافق جامع پس از احاله موضوع به کمیسیون پیش بینی شده در موافقت نامه، کشور شاکی که معمولاً آمریکا خواهد بود موضوع رابه شورای امنیت شورای امنیت ارجاع خواهد کرد و در این مورد است که کشورهای دیگر ۵+۱ که دارای حق وتو در شورای امنیت هستند حق استفاده از حق وتو خود را نخواهند داشت و به کلامی دیگر قطعنامه های شورای امنیت که اجرای آنها متوقف شده است مجدداً به جریان خواهد افتاد.

این چنین امری اگر برداشت بنده درست باشد، امری کاملاً بیسابقه است و موضوع تساوی حقوق کشورهای عضو شورای امنیت را در شورای امنیت برای اولین بار بنفع آمریکا پایمال میسازد.

اگر موضوع را علیرغم فکر، بتصویر بیاوریم همانند آن است که لغو و یا تعلیق قطعنامه های شورای امنیت به اعتبار توافق جامع یک امر تشریفاتی است و ادامه آن بستگی به خواست و اراده آمریکا دارد.

بظاهر وجود چنین شرط و یا سلب حقی از کشورهای عضو شورای امنیت بخصوص روسیه و چین آنهم در این زمان امری بعید است مگر اینکه معاملاتی صورت گرفته باشد که به این تصمیم ارتباط داشته باشد.

بنابراین از آنجا که اعلام شده است که ظرف یک هفته توافق جامع به شورای امنیت خواهد رفت (این به معنای برداشتن تحریم های ناشی از قطعنامه های شورای امنیت نیست) باید منتظر بود که آیا کشورهای

عضو شورای امنیت بویژه روسیه و چین با اسقاط حق وتوی خود درمورد شرط مزبور موافقت خواهند کرد یاخیر زیرا وجود ویا عدم وجود حق وتوبرای کشورهای ۵+۱ دراختلاف نسبت به توافق جامع بسیار، بسیار با اهمیت است.

نباید اشتباه کرد که موافقت ۵+۱ با شرط مزبور، مانع از اتخاذ سیاست دیگری توسط دولت روسیه ویا چین ویا مجالس قانونی آنها نخواهد شد. آنها هم طبق اصول قانونی کشورشان باید توافق جامع را تصویب کنند وبنظر میرسد که اسقاط حق وتوی آن کشورها برای کشورهای مزبور بسیار با اهمیت تر از مسئله هسته ای مورد توافق جامع است.

خاصه که این مورد سابقه ای میشود که حق وتوی کشورهای عضو شورای امنیت در موارد احتمالی و آینده در معرض مخاطره قرارگیرد یعنی درست همان چیزی که آمریکا بدنبال آن میباشد.

موضوع قابل توجه و ترصد آن است که ارجاع شکایت از ایران به شورای امنیت بدون حضور ایران و در غیاب ایران خواهد بود **ووقتی کشورهای دیگر عضو هم حق وتو نداشته باشند جریان به صورتی درمیآید که شاکی وقاضی یک نفر است و به این ترتیب سرنوشت ایران در دست یک قدرت انهم امریکا بنام شورای امنیت قرار خواهد گرفت.**

البته که شرط مزبور نانجیبانه تلقی میشود ولی فراموش نکنیم که زمینه های این شرط در موافقت نامه ژنو بنفع آمریکا پیاده شده و جمهوری اسلامی هم آنرا امضا کرده است.

مجلس ایران

با آنکه مجلس اسلامی ایران تحت امر و هدایت سید علی است مع هذا اهمیت موضوع و احتمال مخالفت هائی با برخی از مفاد توافق جامع و نیاز دولت شیخ حسن به فراگیری تجلیل و حمایت از توافق جامع سبب نگرانی ارجاع توافق جامع به مجلس وجود دارد و به همین علت شیخ حسن معتقد است که توافق جامع میتواند به تائید شورای امنیت ملی که خود روحانی رئیس آن است برسد و نیازی به تصویب مجلس ندارد.

نمیدانم با مصوبه اخیر مجلس اسلامی که دولت مقید شده توافق نهائی را به مجلس ببرد پل زدن روی مجلس در رابطه با توافق جامع چه صیغه ای خواهد شد.

ناگفته نماند که صراحت قانون اساسی جمهوری اسلامی شرط اصالت موافقت نامه ها و قرارداد ها را تصویب مجلس دانسته نه شورای امنیت ملی.

جمهوری اسلامی (ایران) باید به این نکته حساس نیز هشیار باشد که عدم رعایت قانون اساسی جمهوری اسلامی در مورد تصویب موافقت نامه جامع سبب خواهد شد که دولت های آتی آمریکا خود را ملزم به رعایت موافقتنامه جامعی که طرف مقابل یعنی ایران بطور قانونی و رسمی آنرا امضا کرده ندانند (مستند این برداشت ماده ۱۸ کنوانسیون حقوق معاهدات بین المللی است)

کنگره امریکا

همان مشکلی راکه دولت شیخ حسن با مجلس دارد آقای اوباما هم بنحو دیگری با کنگره داشت که کنگره در مقابل دولت خود ایستاد و با تصویت لایحه ای دولت آمریکا موظف به تبعیت از کنگره گردید.

آقای جان کری در مورد معافیت کنگره آمریکا از دخالت در موافقتنامه جامع مدعی شد که رای کنگره در مورد برداشتن تحریمها لازم است نه موافقت نامه جامع.

او همچنین این توجه پرمعنارابه کنگره داد که «ما از ابتدا به صراحت بیان و اعلام کردیم که در مورد برنامه هائی که از لحاظ حقوقی برای آمریکا الزام آور باشد مذاکره نمیکنیم ما در مورد برنامه هائی مذاکره میکنیم که قابلیت اجرائی شدن را توسط ایران داشته باشد».

(اظهارات کری پاسخ کسانی است که میگویند چرا در موافقت نامه ژنو ویا بیانیه لوزان ویا همین توافق مشترک تعهداتی برای آمریکا توام با ضمانت اجرا پیاده نشده است)

قوانین آمریکا در مورد موافقت نامه های بین المللی اینجوری است که چنانچه موافقت نامه ای بتصویب کنگره نرسد یک تصمیم دولتی شخص رئیس جمهور تلقی میگردد و رئیس جمهور بعدی میتواند آنرا ملغی ویا اصلاح کند. چنانکه در توافق بین ۶ کشور چین و آمریکا و ژاپن و ووو با کره شمالی که بوسیله آقای کلینتون به امضا رسید و کره شمالی هم به تعهدات خود عمل کرد چون آن موافقت نامه به کنگره نرفته بود آقای بوش آن موافقت نامه را لغو کرد؛ یعنی درست همین ادعائی که برخی از سناتورهای آمریکائی اعلام کردند. سابقه حقوقی دیگری که میتوان ارائه داد مصوبه منع هرگونه تبعیض حقوق نسوان که در سال ۱۹۷۹ با اصلاح کنگره روبرو گردید.

این مهمی که عرض شد میآموزد که جمهوری اسلامی همانقدر که باید به رعایت تشریفات قانونی تصویب قراردادهای بین المللی در قانون اساسی خود حساس باشد و بداند که عدم رعایت آن تشریفات امکان عدم رعایت موافقت نامه جامع را از طرف دولت آمریکا فراهم میکند در مورد رعایت تشریفات رسمی موافقت نامه جامع هم بقراری که قانون اساسی و سنت کنگره مقرر کرده باید حساس باشد زیرا همانطور که عرض نموده شد دولت های بعدی او باما بسادگی خواهند توانست توافق جامع را لغو کنند.

نگرانی های موجه

*** توافقنامه جامع مشترک که بقولی ۱۰۰ صفحه وبعلاوه ضمانت است و آن توافقنامه هم در محیط بی اعتمادی کامل طرفین (بنابراعلام طرفین) بدست آمده است یعنی طرفین هریک سعی داشته که نیت خود را مستور و راه های فرار از تعهد برای خود و گرفتاری برای طرف تدارک به بینند، کار بسیار مشکلی است مانند سرزمین مین گذاری شده است که هرکجا پای بگذاری خطر انفجار است و خطر وقتی از قوه به فعل درمیآید که روی آن نقطه پا گذارده شود. در تطبیق مورد مشکلات یک قرارداد که در محیط دشمنی و عدم اعتماد طرفین بسته میشود وقتی خود نمایشود که پای اجرای آن پیش میآید نه متن توافق.

سید علی کاملا به قابل انفجار توافق جامع آگاه است که روز چهارشنبه ۲۴ تیرماه ضمن نامه ای به شیخ حسن نوشت «در صورت تصویب مراقبت کنید که راه نقض عهد طرف بسته شود»

ذات و عرف حاکم بر قرارداد ها براین است که راه نقض عهد طرفین در قرارداد در هنگام تنظیم و قبل از امضا پیش بینی و بسته میشود نه بعد از تصویب ولی در مورد توافق در زمینه های دشمنی و عدم اعتماد طرفین، دشمنی و عدم اعتماد، ناظر به اجرای قرارداد است نه مفاد قرارداد.

بنابراین اظهار نظر حقوقی نسبت به توافق جامع نیاز به زمان مسلط و کافی دارد و از طرفی شتاب اجرایی توافق جامع در حدی است که تا اظهار نظر کامل ممکن گردد (سار از درخت پریده است) و تازه اظهار نظر نسبت به موافقت جامع پس از شروع اجرایی چه سودی در نفس قرارداد دارد (نوشدارو بعد از مرگ سهراب است) و تنها یک کار تحقیقی به حساب خواهد آمد.

اگر جریان مذاکرات در معرض افکار عمومی و یا لاقل مجلس قرار می‌گرفت اظهار نظرهای حقوقی موثر در اصالت و سلامت توافق جامع میشد ولی اکنون خیر و البته که هدر دادن آن فرصت مطلوب از سوی جمهوری اسلامی ایرانیان از نقد توافق جامع و اعتراض و نگرانی از آینده اجرایی آن باز نمیدارد.

**** نگرانی بسیار مهم ماهیت تاثیر بلند مدت موافقت نامه جامع است که به سلطه و اقتدار کامل آمریکا بر ایران خواهد انجامید و فزاینده از توافقی جامع که همراه بامدت است پایه ریزی سلطه و نفوذ آمریکا را بنحوی خواهد ساخت که رهائی از آن بسیار، بسیار دشوار خواهد بود مگر وقایع بین المللی و ملی به بروز آن امکان بدهد و بمناسبت این سلطه آمریکا که با کودتای اصلاحگران به رهبری سید علی، شیخ حسن ورفسنجانی واپوزیسیون جمهوری اسلامی در خارج از ایران در جریان است، جانی برای نگرانی های دست دومی اجرایی توافق جامع از سوی دولت جمهوری اسلامی بوجود نمی‌آورد، زیرا دولت جمهوری اسلامی برای اجرا و رعایت خواسته‌های آمریکا بوجود آمده و از آمریکا به یک اشاره و از سردویدن دولت شیخ حسن است (در این مورد تحریر دیگری لازم است تا ابعاد اشاره بالا قدری روشن شود).**

**** همانطور که ملاحظه دارید توافق جامع متوجه مسائل هسته ای و قطعنامه های شورای امنیت علیه ایران است در حالیکه مشکل بزرگ ایران تحریم های کنگره آمریکا و علت آن تحریم هاهم هرچه هست ارتباطی به مسائل هسته ای ندارد و ایرانیها تصور میکنند که توافق جامع بتمام تحریم های علیه ایران خاتمه میدهد (تلقین دولت کودتا به مردم) در حالیکه نود درصد تحریمهای علیه ایران مربوط به تصمیم کنگره آمریکاست که هیچ ارتباطی نه از باب موضوع و علت و نه تاریخ تحریم هابه مسائل هسته ای دارد.**

**** در توافقنامه جامع هیچ اشاره ای به تحریم های کنگره نشده است و با اعلام آقای کری به اینکه حرفع تحریم های کنگره علیه ایران از مواردی است که باید کنگره تصییم گیری کند< بنابراین عدم ذکر تحریم های کنگره در توافق جامع به معنای آن خواهد بود که توافق جامع، انحصارا مربوط به تحریم های شورای امنیت بوده و ارتباطی به تحریم های کنگره ندارد.**

هم امروز که این تحریر تنظیم میشود خانم شرمین هم گفت <در صورت اجرای توافق جامع فقط تحریم هایی که به خاطر فعالیت های هسته ای علیه ایران وضع شده لغو خواهد شد، نه تحریم های حقوق بشری و یا تحریم های مرتبط با حمایت ایران از گروه هایی مانند حزب الله یا حماس که آمریکا آنها را سازمان تروریستی میداند.

از یاد برده شدنی نیست که بموازات اعلام رضایت سید علی از توافق جامع، او گفت که <جمهوری اسلامی از هر کس که علیه اسرائیل بجنگد حمایت خواهد کرد>.

یعنی تائید اظهارات خانم شرمین که توافق جامع ارتباطی به فعالیت های تروریستی و حقوق بشر جمهوری اسلامی و تحریم های کنگره ندارد.

*** نگرانی دیگر اینکه از آنجا که در توافق جامع موضوع تحریمهای کنگره مطرح نشده لاجرم این قید هم برای کنگره بوجود نیامده که کنگره آمریکا در آینده از وضع تحریم های یکطرفه خودداری خواهد کرد.**

لذا اعم از اینکه توافق جامع به کنگره برود یا نرود کنگره این حق را برای خود محفوظ میدارد که نه تنها تحریم های تصویب شده را بر ندارد بلکه تحریم های جدیدی هم اگر لازم بداند علیه ایران وضع کند.